

MAKTABLARDA XORIJIY TILLARNI O‘QITISHDA SINFDAN TASHQARI ISHLARNING O‘RNI VA AHAMIYATI

Xazratova Zulfina Sayitmuratovna

zulfinaxazratova229@gmail.com

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston milliy universiteti

Jizzax filiali psixologiya fakulteti filologiya tillarni o‘qitish ingliz tili yo‘nalishi
4-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar : Xaydarova Shoira Toxir qizi

shoiraxaydarova@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktablarda xorijiy tillarni o‘qitishda sinfdan tashqari ishlarning o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Sinfdan tashqari faoliyatlarning o‘quvchilarning til o‘rganishga bo‘lgan qiziqishini oshirish, bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlash hamda amaliy muloqot kompetensiyasini rivojlantirishdagi roli tahlil qilingan. Maqolada xorijiy tillarni o‘qitishda qo‘llaniladigan sinfdan tashqari ishlarning asosiy turlari, ularning pedagogik, psixologik va tarbiyaviy ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Shuningdek, bunday faoliyatlarni samarali tashkil etishda o‘qituvchining vazifalari va ta‘lim jarayoniga ta‘siri ko‘rsatib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: xorijiy tillarni o‘qitish, sinfdan tashqari ishlar, maktab ta‘limi, til klublari, o‘quvchilar motivatsiyasi, nutqiy kompetensiya, madaniyatlararo muloqot, ta‘lim samaradorligi, pedagogik faoliyat, til o‘rganish jarayoni.

Kirish: Bugungi kunda ta‘lim tizimida xorijiy tillarni o‘qitish masalasi alohida dolzarblik kasb etmoqda. Globallashuv jarayonlari, xalqaro hamkorlikning kengayishi hamda zamonaviy axborot texnologiyalarining rivojlanishi xorijiy tillarni bilishni zarurat darajasiga olib chiqdi. Shu sababli umumta‘lim maktablarida xorijiy tillarni samarali o‘qitish nafaqat dars mashg‘ulotlari, balki sinfdan tashqari ishlar orqali ham amalga oshirilishi lozim. Ta‘lim jarayonida faqat an‘anaviy darslar bilan cheklanib qolish o‘quvchilarning tilni amaliy jihatdan to‘liq o‘zlashtirishiga yetarli bo‘lmaydi. Ayniqsa, xorijiy tillarni o‘rganishda real muloqot, faol ishtirok va ijodiy yondashuv muhim

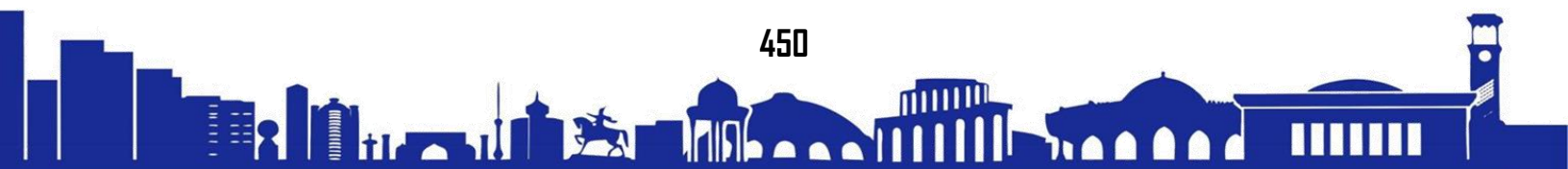

ahamiyatga ega. Shu nuqtayi nazardan, sinfdan tashqari ishlar xorijiy tilni o'rganish jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Mazkur maqolada maktablarda xorijiy tillarni o'qitishda sinfdan tashqari ishlarning mohiyati, ularning turlari, pedagogik va tarbiyaviy ahamiyati hamda ta'lim samaradorligiga ta'siri ilmiy jihatdan yoritiladi.

Asosiy qism: Sinfdan tashqari ishlar xorijiy tillarni o'rganishda muhim pedagogik omil hisoblanadi. Xorijiy tilni o'rganish jarayonida sinfdan tashqari faoliyatlar o'quvchilarning nutqiy faolligini oshiradi va til ko'nikmalarining mustahkam shakllanishiga xizmat qiladi¹. Ushbu fikr sinfdan tashqari ishlarning ta'lim jarayonidagi muhim o'rnini ilmiy jihatdan asoslab beradi. Xorijiy tillarni o'qitishda bunday ishlar o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Chunki til faqat nazariy bilimlar asosida emas, balki doimiy amaliy mashq orqali shakllanadi. Sinfdan tashqari ishlarning eng keng tarqalgan turlariga xorijiy til to'garaklari, til klublari, sahna ko'rinishlari, rolli o'yinlar, viktorinalar, tanlovlar va madaniy tadbirlar kiradi. Ushbu faoliyatlar o'quvchilarga xorijiy tilni erkin va tabiiy muhitda qo'llash imkonini beradi. Natijada o'quvchilarning og'zaki nutqi, lug'at boyligi va talaffuzi sezilarli darajada rivojlanadi. Xorijiy til klublari o'quvchilarning erkin muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Bunday klublarda o'quvchilar darsdagi qat'iy qoidalardan holi holda, o'z fikrlarini bemalol bayon etishga o'rganadilar. Bu esa ularning nutqiy faolligini oshiradi va til o'rganishga bo'lgan ichki motivatsiyasini kuchaytiradi. Sahna ko'rinishlari va rolli o'yinlar xorijiy tilni o'rganishda samarali metodlardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda o'quvchilar ma'lum bir rollarni ijro etish orqali til birliklarini real vaziyatlarda qo'llaydilar. Natijada ular nafaqat til bilimlarini mustahkamlaydilar, balki ijodiy fikrlash va jamoada ishlash ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Sinfdan tashqari ishlarning pedagogik ahamiyati shundaki, ular o'quvchilarning mustaqil ishlash qobiliyatini shakllantiradi. O'quvchilar bunday mashg'ulotlar davomida o'z tashabbuslarini namoyon etadilar, mas'uliyatni his qiladilar va bilimlarni mustaqil ravishda egallashga harakat qiladilar. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Psixologik jihatdan sinfdan tashqari ishlar o'quvchilarda o'ziga bo'lgan ishonchni kuchaytiradi. Dars jarayonida ayrim o'quvchilar

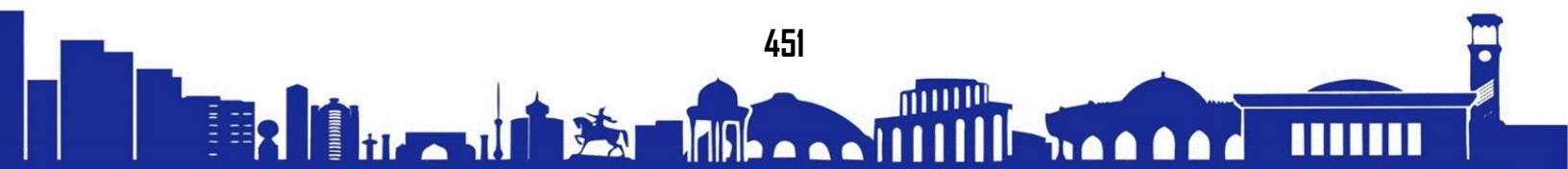
---

¹ Jalolov J. Chet tillarni o'qitish metodikasi. Toshkent.

xato qilishdan qo‘rqib, faol ishtirok etmasligi mumkin. Sinfdan tashqari faoliyatlarda esa erkin muhit yaratilgani sababli o‘quvchilar o‘z fikrlarini bemalol ifoda etadilar. Bu esa nutqiy to‘siqlarni bartaraf etishga yordam beradi. Bundan tashqari, xorijiy tillarni o‘rganishda madaniy omil ham muhim ahamiyatga ega. Sinfdan tashqari tadbirlar orqali o‘quvchilar xorijiy mamlakatlarning madaniyati, urf-odatlar va an‘analari bilan tanishadilar. Bu esa ularning madaniyatlararo muloqot ko‘nikmalarini rivojlantiradi va dunyoqarashini kengaytiradi. Sinfdan tashqari ishlarni samarali tashkil etishda o‘qituvchining roli alohida ahamiyatga ega. O‘qituvchi o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, bilim darajasi va qiziqishlarini hisobga olgan holda tadbirlarni rejalashtirishi lozim. Shuningdek, o‘qituvchi o‘quvchilarni faol ishtirok etishga rag‘batlantirishi va ularning ijodiy tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlashi zarur. Sinfdan tashqari ishlarning ta‘lim samaradorligiga ta‘siri masalasi pedagogik tadqiqotlarda alohida e‘tiborga olinadi. Tadqiqotchilarning fikriga ko‘ra, o‘quvchilar xorijiy tilni qanchalik ko‘p real vaziyatlarda qo‘llasa, til kompetensiyasi shunchalik tez shakllanadi. Sinfdan tashqari faoliyatlar aynan mana shu real muloqot muhiti vazifasini bajaradi. Xorijiy tillarni o‘rganishda tinglab tushunish, gapirish, o‘qish va yozish kabi nutq faoliyati turlarini birgalikda rivojlantirish muhimdir. Sinfdan tashqari ishlar ushbu ko‘nikmalarni kompleks ravishda rivojlantirish imkonini beradi. Masalan, ingliz tilida sahna ko‘rinishini tayyorlash jarayonida o‘quvchilar matnni o‘qiydi, uni tushunadi, talaffuz ustida ishlaydi va og‘zaki nutqni rivojlantiradi. Sinfdan tashqari ishlarning yana bir muhim jihati — o‘quvchilarning mustaqil ta‘lim olish ko‘nikmalarini shakllantirishidir. Bunday mashg‘ulotlar davomida o‘quvchilar qo‘shimcha manbalar bilan ishlashga, ma‘lumot izlashga va uni tahlil qilishga o‘rganadilar. Bu esa zamonaviy ta‘lim talablariga to‘liq mos keladi. Shuningdek, sinfdan tashqari ishlar o‘quvchilarning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqaradi. O‘quvchilar xorijiy tilda she‘r yodlash, hikoya tuzish, sahnalashtirish jarayonida o‘z qobiliyatlarini namoyon etadilar. Bu jarayon ularning shaxs sifatida rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Sinfdan tashqari ishlarning tarbiyaviy ahamiyati ham juda katta. Bunday faoliyatlar o‘quvchilarda intizom, mas‘uliyat, o‘zaro hurmat va hamkorlik kabi fazilatlarni shakllantiradi. Jamoa bo‘lib ishlash jarayonida o‘quvchilar bir-birini tushunishga va yordam berishga o‘rganadilar. Zamonaviy ta‘limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ham sinfdan tashqari

ishlarning samaradorligini oshiradi². Masalan, onlayn viktorinalar, videoroliklar tayyorlash, xorijiy tilidagi filmlar va multfilmlarni muhokama qilish o'quvchilarning qiziqishini yanada kuchaytiradi. Bu usullar til o'rganish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Sinf dan tashqari ishlarni rejalashtirishda uzluksizlik va tizimlilik tamoyillariga amal qilish lozim. Tadbirlar bir martalik bo'lmagan, ma'lum reja asosida muntazam tashkil etilganda, kutilgan natijalarga erishish mumkin. O'qituvchi bu jarayonda rahbar va yo'naltiruvchi sifatida faoliyat olib borishi zarur.

Xulosa

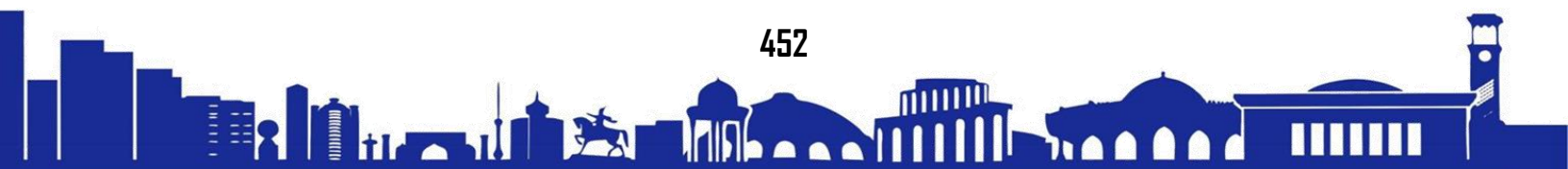
Xulosa qilib aytganda, maktablarda xorijiy tillarni o'qitishda sinf dan tashqari ishlar ta'lim jarayonining samaradorligini oshiruvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Ular o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, bilimlarni mustahkamlaydi va amaliy muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi. Sinf dan tashqari ishlar orqali o'quvchilar xorijiy tilni faqat fan sifatida emas, balki real muloqot vositasi sifatida qabul qila boshlaydilar. Bu esa ularning til o'rganishga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi. Shu sababli, maktablarda xorijiy tillarni o'qitishda sinf dan tashqari faoliyatlarni keng joriy etish va ularni takomillashtirib borish muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language.
2. Harmer J. How to Teach English. Longman, London.
3. Hoshimov O., Yoqubov I. Xorijiy tillarni o'qitish metodikasi. Toshkent.
4. Jalolov J. Chet tillarni o'qitish metodikasi. Toshkent.
5. Richards J. C. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press.

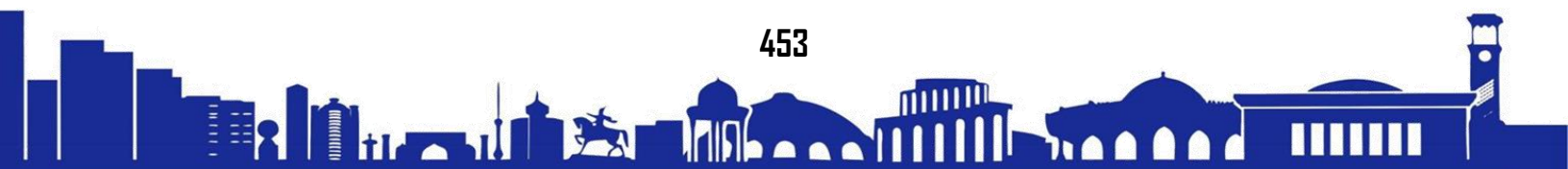
---

² Harmer J. How to Teach English. Longman, London.

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073 Volume-3, Issue-12

6. Xaydarova , S. (2025). INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA SINTAKTIK USULDA HOSIL QILINGAN EVFEMIK IFODALAR. Scientific Practical Conference, 1(1), 295-297. <https://d-pressa.com/index.php/spc/article/view/241>
7. Xaydarova , S. (2025). INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI MORFOLOGIK USULDA HOSIL BO‘LGAN EVFEMIZMLAR. Scientific Practical Conference, 1(1), 314-318. <https://d-pressa.com/index.php/spc/article/view/142>
8. Khaydarova , S. T. (2024). EUPHEMISMS: THEIR SCOPE, FUNCTIONS, AND APPLICATIONS IN EVERYDAY COMMUNICATION. Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal, 5(06), 64–75. <https://doi.org/10.37547/mesmj-V5-I6-09>
9. Xamzaev, A., & Khaydarova, S. T. (2021). Communication, interaction and management in a classroom. Asian Journal of Multidimensional Research, 10(4), 557-563.
10. Xaydarova, S. (2021). EVFEMIZMLARNING TILSHUNOSLIKDA TADQIQ ETILISHI. Архив Научных Публикаций JSPI.
11. Xaydarova, S. (2021). INGLIZ VA O‘ZBEK BADIY ASARLARIDA UCHRAYDIGAN EVFEMIZMLARNING QIYOSIY VA TARJIMAVIY TADQIQI. Архив Научных Публикаций JSPI.
12. Khaydarova, S., & Afruza, A. (2023). Linguo-cultural education and its function in teaching language and culture. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, 2(2), 370-375.
13. Shoir, K., & Umidovich, M. Y. (2022). The event of euphemism and its functions in speech. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, 1(12), 401-405.
14. Khaydarova, S., & Yokubjon, M. (2023). Enhancing learning: The power of visual aids in teaching idioms. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, 2(2), 288-292.

INTERNET MA'LUMOTLARI:

1. <https://www.bbc.co.uk/learningenglish>
2. <https://www.teachingenglish.org.uk>
3. <https://www.cambridgeenglish.org/teaching-english/>
4. <https://eric.ed.gov>